

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

Крапивний І.В, Віхров Д.Ю.

В умовах присорення процесів євроатлантичної інтеграції економіка України стикається з низкою проблем, пов'язаних з глобалізацією економіки, яка проходить на якісно новому технологічному рівні і характеризується інтенсивним зростанням конкуренції на переважній більшості ринків товарів і послуг. Нові тенденції розвитку світової економіки висунули в центр уваги як на мікро-, так і на макроекономічному рівні проблему прискорення інновацій та їх вплив на зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Сьогодні наукова і політична еліта країни єдина в розумінні того факту, що вивести Україну в коло високорозвинених постіндустріальних країн може тільки інноваційний шлях розвитку вітчизняної економіки. Але, за статистичними даними щодо інновацій Україна поки що відстає не лише від ЄС, а навіть і від Росії. На державному рівні ще не досягнуто консенсусу відносно того, яким чином мають досягатися орієнтири інноваційного розвитку, а програми та концепції такого розвитку носять переважно декларативний характер. Їх не розуміють і не підтримують на рівні виробництва, а тому вони і не втілюються в життя.

В той же час утвердження інноваційної економічної моделі – не єдиний пріоритет національної стратегії соціально-економічного розвитку. З 2002 по 2015 рр. країна має намір реалізувати наступні стратегічні пріоритети: забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, соціальна переорієнтація економічної політики, створення передумов для набуття Україною повноправного членства в європейському Союзі.

Від такого спектру стратегічних пріоритетів виникає безліч питань, головними серед яких є: чи можливо в такий короткий термін реалізувати завдання, що ставить перед собою наукова і політична еліта країни; якою повинна бути економічна модель України, здатна реалізувати ці пріоритети; і якою хотіли б бачити економіку України розвинуті країни, в тому числі країни-члени ЄС?

Сучасна економічна наука виділяє декілька основних моделей економічного розвитку, які тісно пов'язані насамперед із господарським зростанням: модель лінійних стадій розвитку (зростання); теорія структурних перетворень; теорія зовнішньої залежності; неокласична модель вільного ринку; теорія ендогенного зростання, модель сталого (стійкого) розвитку. Обмеженість більшості з цих моделей полягає насамперед у надто вузькому, спрощеному підході до проблем економічного розвитку і зростання. Вони зазнають невдачі на практиці тому, що не враховується низка факторів, таких як політичні та економічні інституції, форми і типи власності і суспільних відносин, релігійні та культурно-ментальні особливості різних націй і народів. Необхідно також пам'ятати, що ці моделі були рекомендовані в свій час науковою та політичною елітою розвинутих країн переважно країнам, які звільнилися від колоніальної залежності.

Більш цінним, на наш погляд, є аналіз моделей прискореного розвитку країн, які “наздоганяють” лідерів міжнародної конкуренції, а також використання досвіду реалізації стратегій заміщення імпорту (Бразилія, Аргентина, Мексика) та експортно-орієнтованої індустріалізації (Тайвань, Східна Корея).

Ще одним напрямком досліджень може стати поєднання моделі “стадій національної конкуренції” М.Портера з принципами “економіки знань” (knowledge economy). Так, концепція Портера дозволяє визначити місце національної економіки в окремі періоди її розвитку, зрозуміти як вона розвивається і які специфічні проблеми постають перед національними фірмами на кожному етапі її розвитку. Реалізація стратегії соціально-економічного розвитку, яка б базувалась на принципах “економіки знань” дозволяє сформулювати модель “випереджального” типу, що здатна підтримувати в країні постійні дослідження та інновації, необхідні для створення нових продуктів та відкриття нових ринків.

В цілому ж, орієнтирами при формуванні економічної моделі України повинен стати досвід розвитку “нової” економіки США, яка в останні 20 років завдяки масовим ризиковим інвестиціям в інноваційні інформаційні технології в поєднанні зі зміною фінансових інструментів, зниженням державних і корпоративних витрат, зростанням гнучкості і ефективності економіки досягла високих темпів економічного зростання при суттєвому зниженні рівня безробіття і інфляції.